

В. П. Хомутенко
*судовий експерт, доктор філософії,
професор кафедри фінансів*

А. В. Хомутенко
*д.е.н., професор,
доцент кафедри фінансів,
Одеський національний
економічний університет
м. Одеса, Україна*

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ БЮДЖЕТНИХ ІНВЕСТИЦІЙ: НЕОБХІДНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ ТА ПРОБЛЕМАТИКА

Драйвером економічного розвитку виступають інвестиції, які, зокрема, покликані стимулювати економічне зростання в довгостроковому періоді через покращення інфраструктури, забезпечення розвитку реального сектора економіки та соціальної сфери. Джерелом утворення інвестиційних потоків, як відомо, є: державні централізовані фонди (бюджет і позабюджетні фонди) та фонди грошових коштів вітчизняних і зарубіжних суб'єктів господарювання.

Бюджетні інвестиції як інструмент державного управління можуть використовуватися для прискорення росту під час економічного спаду. Наприклад, починаючи з 2008 р. по 2011 р. в Україні спостерігається поступове збільшення частки державних інвестицій у загальному обсязі ВВП з 0,13 % у 2008 р. до 1,32 % у 2011 р., що свідчить про зростання ролі бюджетного інвестування. Однак, вже в 2014 р. спостерігався найнижчий рівень бюджетних інвестицій – 0,17% у ВВП та 1,20% у видатках державного бюджету [1; 2]. З 2015 р. зростання частки бюджетних інвестицій у ВВП відновилось та сягнуло у 2020 р. 6% ВВП [1; 2]. Однак, рівень освоєння бюджетних інвестицій незначний. Наприклад, найвищим він був у 2008 р. і становив майже 86%, а найнижчим – у 2017 р. – 26%. Це є свідченням неефективного бюджетного менеджменту, що негативно позначається на: відтворенні основних фондів держави, поліпшенні галузевої структури економіки, розвитку соціальної інфраструктури, інвестиційній привабливості секторів економіки і територій.

Зазначені тенденції й обумовлюють необхідність посилення державного контролю за станом виконання «комплексу заходів (організаційно-правових, управлінських, аналітичних, фінансових та інженерно-технічних), визначених на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку національної економіки та спрямованих на розвиток окремих галузей, секторів економіки, виробництв, регіонів ...» [3]. Законодавчо уповноваженим органом у цій сфері є Рахункова палата, яка здійснює фінансовий аудит та аудит ефективності щодо інвестиційних проектів [4, ст. 7]. При цьому в публічному доступі відсутні методичні рекомендації до проведення аудиту інвестиційних проектів.

Контроль за станом бюджетних інвестицій Рахунковою палатою здійснюється на етапі аналізу виконання Закону про Державний бюджет України. Так, у відповідних Висновках визначено, що «на реалізацію інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку у 2020 році спрямовано більше коштів (89,2 % плану) порівняно з 2019 роком (76,5 % плану)» [5, с. 21]. Наслідком проведеного контролю стало прийняття рішення Рахунковою палатою щодо «зменшення корупційних ризиків при розподілі коштів, посилення відповідальності за реалізацію державних інвестиційних проектів» [5, с. 28].

Ще одним уповноваженим у цій сфері органом фінансового контролю є Державна аудиторська служба України, яка у 2018 р. затвердила «Порядок проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту інвестиційних проектів» (далі – Порядок ДАСУ) [6]. Відмітимо, що Порядок ДАСУ містить лише загальні, подібні до інших Порядків (наприклад Порядку проведення державного фінансового аудиту використання інформаційних технологій), відомості щодо аудиту інвестиційних проектів, зокрема: терміни, завдання та етапи аудиту. Водночас, у нормативно-правовому акті відсутня інформація про джерела аудиту та методи, що при цьому використовуються. Це доводить необхідність розроблення відповідної методики.

Зазначені недоліки не завадили органам ДАСУ провести в 2020 р. два аудити інвестиційних проектів. Наприклад, за результатами аудиту інвестиційного проекту «Реставрація з перепланувань горищ приміщень в буд. №5 на вул. Нижанківського під навчальні приміщення Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка в межах існуючого горища, без зміни конфігурації даху», який був соціально спрямованим, а не самоокупним, встановлено, зокрема, прийняття неефективних управлінських рішень, що призводило до додаткових витрат на реалізацію проекту [7].

Проведене дослідження підтвердило доцільність й актуальність здійснення державного контролю бюджетних інвестицій і дозволило виявити наявні у цій сфері нормативно-правові та організаційно-методичні недоліки.

Література

1. Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>
2. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. Статистичний щорічник «Україна у цифрах 2017». URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/08/Ukr_cifra_2017_u.pdf
3. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
4. Про Рахункову палату: Закон України від 02.07.2015 № 576-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/576-19>
5. Офіційний веб-сайт Рахункової палати. URL: <http://www.ac-rada.gov.ua>
6. Про затвердження Порядку проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту інвестиційних проектів: Постанова КМУ від 12.09.2018 р. № 740. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/740-2018-%D0%BF#Text>
7. Офіційний веб-сайт Державної аудиторської служби України. URL: https://dasu.gov.ua/attachments/audit-reports/2020/f602d1c1-53dc-4c0a-9e9f-ee90eb7ec7f9_157971.pdf